

۲۰۱۵/۰۶/۲۴

عبدالله نجات

ناوړه کلچر دودبڼه کې د رسنيو اغېزه دنشه يی توکو روږديدا بيلگه

اړيکي ټولنيز ژوند ذاتي قانونمندی او د پايښت او ودې ديالکتیک او ډېره عامه او بديهي موضوع ده. دغه اړيکي د بقا لويه اړتيا دېشری نړی او دانسان دانساني مناسباتو دمنځپانگي ماهيت جوړوي او څنگه چې دغه اړتيا د ده په وجود کې څپان شوي ، په شور او زوږ راغلي نوکه انسان خپل ځان دې څپو ته سپارلی، بيا انسان هم د دې څپو لامبورن پاتي شوی دغه ماهيت ټوکېدلئ ، غورېدلئ او غورځنگيز پاتي شوی دئ. انسان چې هر کله خپل ځان په خطرو او کړاونو کې ښکيل کړي تر څو په نوي توگه نوي پوهه تر لاسه کړی نو له امله يې نوي اړيکي تجربه کړي .ددې کار او اړتيا لپاره يې د پخوا پر تله ځان زيات پازمن بللئ دئ. پدې شعوري او هدفمن يون کې يې د نويو مېنډنو او اختراعاتو بریا تر لاسه کړې ، ټولنيز -انساني ژوند او چاپېريال ته يې سا ورکړی ده او دانساني مېنډنو او کشفیاتو څېړنې يې هم لا بډايې کړي دي.

نيمه پېړی مخکې له نن د دې نويو لاس ته راوړنو سوچ دچا په ذهن او خيال کې نه ځاييده. خو مونږ ددی نوي عصر لارويان دغه پېښې او لاسبرياوي هم وینو او هم يې په پنځون کې برخه لرو او په ساده توگه په کور او د کار په محل کې ناست او په هرځای کې هر راز اړيکي ټينگوي او هرڅه وینو او په هرڅه خبرېږو او د عقل خبره هم دا ده چې زمونږ له دغو امکاناتو او تجهيزاتو اغيزمنېږو او فکر او ژوند مو رنگ اخستئ دئ. اوس له ماشومتوبه زمونږ ذهن او سترگی دغه پېښې او واقعيتونه هره شېبه او هر لمحې گوري هغه مني او ورسره روغدي شوي دي ، د دغو لاس ته راوړنو لېوال يو او هغه د ژوند وړ شتمني او ضرورتونه بولو.

ښکاره خبره ده چې د پرمخ تللي ژوند دغه اړيکي د تکنالوژي د لاس ته راوړنو محصول دي او همدی وسايلو پر مټ مو داسې ملتباتوب رامنځ ته کړئ چې هر ځای کې هرچاسره زمونږ اړيکي ټينگوي او هر تېوس او پوښتنی ته مو لنډ په لنډه ځواب راکوي . مونږ د انځور او معلوماتی دې ترشا کښينو او لنډ په لنډه د معلوماتو او اړيکو غوښتنه کوو.؟ او خپل کور او کورنی لپاره يې غوره او اړين بولو . که څه هم جالبه نده خو راتلونکو نسلونو لپاره يې يادول پکار دي، کله چې تلویزیون او انټرنیټ نه ؤ او يوازی سينما دتدي د ماتېدو ځای ؤ هېچا دهغی کتلو لپاره د ليدو زړه نه ښه کاوه. علت يې ټولنيز فرهنگي بنديزونه او عقيدتی خنډونه اوممانعتونه او دسنتی ارزښتونو او اخلاقياتو پابندی او داسی نور دلایل وو.

اوس دغه جوړښتيز بنديزونه نشته مخ په کمېدو دي . پدل او اغېز يې پېکه شوی او له دوده لوېدلي دي. دتکنالوژي ، علمي تلاشونو او فرهنگي غورځنگونو پرمختياو لاري لنډې او هواري کړي . خو همدې سره جوخت د انسانانو فکري او د ده واکمنو سوچونو په وړاندې ، سنت او عقيدتی ليد لوري -منلي ايډيالوژي او اخلاقي نورمونو ، ضوابطو او ارزښتونو او يا هغه څه چې دده د ژوند کولو او نه کولو او ښو او بدو لپاره پولي او بریدونه ټاکلي دي- لويه هر اړخيزه مجادله رامنځ ته کړي او دې مجادلي هغه کسان هم د هڅو ډگر ته راوښکل او د خپل وس په اندازه پدې بهير کې ورگډ شويدي چې کم له کمه دخپل عقيدتي او ټولنيز ضمير د دباو په تله کې غبرگون او حساسيتونه ښکاره کوي .

مونږ په اوسنی ژوند کې دهر څه لپاره حتا دسوچ کولو او کار لپاره نويو اېزارو او وسايلو سره مخامخ ياستو او دغه اوزار پخپله زمونږ د فکر او خيالاتو تگلوري، او بریدونه رامنځ ته کوي او هغه څه هم چې ورسره دمخامخ کېدو اراده نلرو زمونږ تکل او د فکريون مخي ته ردي او په ځواب وييلو او دحساسيت په ښودلو مو مجبوروي . چې دي لری کله په خوښه اوکله ناخوښه دمرگ تر بریده وروراندې کړی يو او لا مو دم شېبه ور وړاندې کوي . دې مبارزې د مقاومت او يادولون منلو د دوه لاري پر سر درولی يو .

په هر صورت د پرمخ تللی نړی د انسانانو لپاره دمجازي نړی دلارو چارو او پخوانيو طبيعي اړيکو تر څنگ او په ډيره لوړه کچه دا نوي اړيکي دهغوی کاربڼه .اغېزه ، اسانتياوي او زياتونه او دي سره جوخت په سلهاو پوښتنې نن ورځ که هرڅومره او هر راز اغيزي لري خو دا لری اوس زمونږ د ژوند برخه گرځېدلې او دانسانی ژوند نوی

د پاڼو شمېره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پاڼوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په څير و لولئ

یون هم په نویو وسایلو سمبال او ورسره لگیا دی. هرکور او دفتر او کارخایونو کې دې جادويي ډبلي (تلویزیون او کمپیوټر -ځینی خلک یې دشیطان صندوق هم بولی) سره مخامخ یو. کړنې او انگیرنې یې او د دغو کړنو او کېدنو او حالاتو په وړاندې زموږ د رواني او فکري حالاتو غبرگون او لدې کبله زموږ د دروني حالاتو او عمومي وجدان حساسیتونه او د دغو حساسیتونو راتلونکي پایلي زموږ رواني هیجانانو دڅرنگوالي تومنه برابروي او دغیني دريځونو ټاکنه کوي.

دغه نوي کاري توکي او کاري ملزومات دا اطلاعاتو او اړیکو لړۍ او اړیکو، سوچونو او د اړیکو دغه ډبلي زموږ دحساسیتونو تارونه ترنگوي او دحساسیتونو غرونه باسي.

تلویزیون نن سبا یوه غښتلي او مؤثره رسنۍ ده چې زموږ دکور اودفترغړۍ شمیرل کيږي. تلپاتي او غښتلي غړۍ، نن ورځ کوم څه چې دې اړیني یو اړخیري اړیکي ته تومنه او مانا وربښي زړه راښکون او د هغه جذابیت دی چې دتلویزیون دپایښت اصلي توکی جوړوي او تر څو چې ددغې وسیلې (رسنۍ) او کتونکي تر منځ دغه نسبت یاني اړیکه ټینګه نشي خپل ماهیت له لاسه ورکوي او د لیدونکي په وړاندې هم له دوو څخه دیوه خوښون دی. یا باید تلویزیون وځغمي او ورو ورو خپله لاره ورسره شریکه کړي او یا یو دم او دغوځي پریکړي په توګه خپله لاره ورڅخه جلا یا نې تلویزیون سره پریکون وکړي او اړیکي وشلوي. یایی منلو ته غاړه کيږدي . یاني دلته تلویزیون د کتونکي له سلیقي سره نیغ په نیغه تړون لري.(دغه پوښتنه تر هرچا دمخه مذهب پالو ته زیاته متوجه ده) اوسمهال نشه یی توکی چې دنننۍ موږنۍ نړۍ زېږنده ده او د فردي،کورنۍ او ټولنيزي یوې لویې ستونځې بڼه یې غوره کړېده بې له ځنداو خندا او د ورځنۍ ټولنيزي اړتیا پر بنسټ ، لکه د سینما او تلویزیون په څېر رسنیزو پیغامونو موضوع گرځي چې په ټولیزه توګه تولیدات او کلهم پیغامونه دموضوع د رټلو لپاره جوړیږي چې په یوې برخه کې په پوهوای لگیا کيږي او په بله خوا کې دهغه بالقوه او بالفعله پایلو نوبو پنځنو ته دلاسرسي هڅه کوي . چې دا هم پخپله دمخاطب په پوهولو کې په یو ډول نه یو ډول پرېوت او کارېدنه ده . مخاطب سره د اړیکي لپاره د جذابیت او راښکون پخاطر د رسنیزو نه بدلیدونکي اړتیا له مخې دغه پیغامونه هم د انځوریزو ځانګړو جاذبو په رامنځ ته کولو مکلفي دي چې ځیني وخت کېدای شي برعکس پایله ولري. او یا دځانګړي راښکون او جاذبي ته دلاسرسي لپاره ، روغېدو ته له خاصي پاملرنې سرپرېره حتا دهغه د تبلیغ او خپراوي تکل وکړي. یو انځور دمخاطب لپاره دیوه پیغام په توګه دهغه د راښکلو او جذبېدو لپاره جوړیږي. دا کېدای شي روږدېدا او دهغه له پایلو سره اړوند د بېلابېلو ځانګړو کاري ځانګړتیاو مېچانۍ او درلودونکي واحد وبلل شي، چې دغه اغېزمنتیا له څو خواو دڅېړنې وړ ده:

اودون یا دتوکو او عناصرو یو ځایښت: اودنه یا دتوکو تړون د هر انځورلر په یوه ننداریخ (صحنه) کې د موجودو توکو او اجزاو سمه، ښکلاييزه او دمنلو ورځای ټاکنه او ترتیب دی چې هنروال ته دغه جرات ورکوي چې څو په واقعیت کې دلاسهوني او خوښون له مخې هغه څه چې له واقعي ژوند پېښو او دنیوي حالاتو خوښوي او د ده دپام وړ دي په جوړښت یا اودنه کې وکاروي او بیایي بې د خپل زړه په خوښه یو ځایښت ترتیب کړی تر څو خپلې وروستۍ او ننداریزي موخي ته ورسیري. چې دا له مخاطب سره له اړیکو پرته بل څه ندي. اوس که دغه اړیکه ښکلاييزه وي او که دپنمیکه،ماناييزه وي او که له مانا بې برخي، پراخ او وېر وي او که لنډ او تنګ، نرېوال وي که سیمه ییز... په هر صورت باید خپل ځانګړي مخاطب ته راښکونکی او دجذابیت وړ وي. تر څو د هغه پاملرنه خپله کړي او دهغه لپاره وړ او لازمه اغیزمنتیا ولري .

په یوه فلمي انځوریزه صحنه کې دخیالونو په دنیا کې ډوب یو انسان چې دغوندې په لمن او یا دغوندې دپاسه یوې ونې ته یې ډډه لگولي او سګرټ په خوله او دمازیګري لمر لویډو پر مهال دم په دم دسګرټ په وڅکلو لگیا دی او دسترګوپه پټولو او ځیرولوسره او په پر له پسې پوکلو سره بې لدې چې هغه له شونډو لېرې کړي د زړه براس پرې باسي . او دغه پوکل او دلمر د ډوبیدو ژیر پرېوت په یوه ګدغبرګون کې دیو ژور احساس دوي ځانګړې شېبې (لمحې) ښيي چې یوه خوا یې یوازي هنري تمثیلي خوند او ښایست دی. خو ظاهراً یو ناڅرګند او ټښنونکی پیغام هم ځان سره لري یو راز پټ تبلیغ د یوه ځانګړي خوند او ښکلا لپاره او مخاطب به خامخا دغه انګروزه او د دي تصویر دلحمو د هنري ښکلا پیغام اخلي.. انځوریز هنر دځوند ښایست لمحې او راښکونکي حالات د انسان روحي حالاتو له څپو سره داسې غاړې غړۍ کوي چې له مخې یې بیا هغه ترخي پایلي چې رټ واقعیت دی ټټیږی او په مادي ځور او روحي ستړیا ککر او اخته انسان چې له واقعیتونو نه دټښتې تکل کوي دلته دهنر حیرانوونکي جوله حقیقت په بل مخ اروي. خبره داده چې ددغو لحمو د اغیز پرېوته د لیدلو او اغیز شیندلو لوی راښکون لري چې په کلي طور نورو لحمو او انځورونو سره تړاو کې تعریف مومي، خو دغه ښکلاييزه انځوریزه پاروونکي څپه

د پاپو شمیره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکنې د لپکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

چې واقعیتونو ته رنگ ورکوي بی لږې چې د انځور دهستونکی دپام وړ او یا د ژوند منفي خواو ته د ده د نیت د ورکینلو گوتڅنډنه وینې او یا گوته ونیسی، هر ورو به نورې پایلې هم ولري چې یوه دپام وړ څرگنده بېلگه به یې پرځوان مخاطب د دود پوکلو او دتصویر په بنایست او د فنکار په هنري ننداریزو حرکتونو کی دخوند او لذت ژوری اغیزې وي چې له مخه به یې دغه ځوان دغه لټه وکړي چې دغه رومانتيکی شیبې خپلې کړي. او په یاد ولری چې همدغه کوچنی شیبه او کوچنی اغېزه به چلم او سگرت سره دده د اړیکو د پیلایې بنیاد وي. دا ځکه چې ده هغه څه چې په خپل شخصي او ځانگړی ژوند کې لږ او یا هیڅ ندي تر لاسه کړي، پدې لمحې کې یې لټون کوي او غواړي یې، او د دودولو او دنشه پې توکو د کارولو لپاره هره شیبې خپل ځان همداسې موقعیت کې غواړي. اوس که چېرې یو نوښتگر او نوښتپاله فنکار د ننداریځ او صحنې دیوه کاریدونکي توکي په توگه دچلم او سگرت پرځای له کوم بل توکي یا بلې وسیلې کار اخیست او یا یې نشه یی توکی په بل ډول په بېل شانی اوډون او ترکیب کې او په بېله شانی لمحو کې کارولي وای، نو دې انځوریز رابنکون او جذابیت خپل پرتم او اثر له لاسه ورکاوه او تخلیق هم داسې بدلیده چې اغېزمنونکی مخاطب هم نه زیانمنېده .

د هنري جوړښت کارندویي: دهر انځورلر(فلم) بیلایل او مختلف ترکیبونه چې څو قسطونه پکې شامل دی(سکانسونه) او قسطونه هم دڅو ننداریځو (صحنو) دترکیب حاصل او هره صحنه هم له څو بنودنو رامنځ ته کیږي ، یوه ځانگړې سره تړلی اړیکیزه پروسه رامنځ ته کوي چې هر یو په ځانته ترکیب کې د اثر پنځونکي د پام وړ پرتم - احساس ،انگېرنی - حالات او فضا په کښی ونډه لری. هر پرکښود له رنگ ،شکل، بڼی او هډ او حجم رانېولی د انسانانو د کړنو تر ترکیب پورې ،چې ځان ، نورو کسانو او حتا اشیاءو سره تعامل ،بدوالی او مخامختیا پکې برخه لري او دخپلې خوښې او پام وړ غږ ، وزن او غږیز پرله والی یو د بل ترڅنگ عمل کوي. په هر ډول شرایطو کې له کوچني توکي رانېولی تر لوی پارکي پورې او دهغه ارتباط له مخې چې له مخاطب سره یې ټینگوي دکرکي ، زړه چاودون، د رابنکون ،خوښتوب، تقلید او د بېلگې جوړونی کیفیت لري . او که چېرې دا چار په شعوري توگه او د ارواپېژندنې، ټولنپېژندنې او شخصیت پېژندنې پر مراندو ولاړ نه وي دهغه ویجاړوونکی کیفیت پر ټول اثر د بشپړ برلاسي ځواک ترلاسه کوي . نو لدې کبله دننداریځی (صحنې) ،کالیو ، موسیقي، د کرکټرونو کړني او داسې نور دطراحیو ترکیب داسې ټولگیزه جوړوي چې دمخاطب په رابنکلو او جذب کې هڅه کوي او پر هغه اغیز پریبایي . حال دا چې ترکیبونه په نورو بڼو کې اوځیني وخت په ناغوښتلې توگه کولای شي نوره اغیزې هم وشیندي . خو لکه څنگه چې نورو کرکټرونو سره د یوه معتاد کړنیز ترکیب کېدای شي یو انساني ځانگړی خوند او خوړوالی ولري چې په چټکه توگه د مخاطب د پام وړ وگرځي . همدغه خوړوالی ده سره په واقعي نړی کې د انساني ژوندیو او هڅانده اړیکو د ټینگېدو په اړه د ده د هڅېدنې او لېوالتیا موجب گرځي. چې د اړیکو ټینگول هم د اعتیاد په لومه کې د رابنکېدللو لومړی گام دی او دنشه یې توکو دکارونی له ترکیبېدو سره، وپېښ وېده خمار او خوشالي کولی شي مخاطب هغه حالت ته دلاسرسي او یا د دې حالت په ترلاسه کولو سره یوې شیبې تعامل ته رابولي (راوپاروی). او یا هغسې ترکیبونه چې له مخکې او ورايه ، له لېرې واټنه مخ نېوی وي او منع کوونکي مانا ولري. او ددی کوشش وکړي چې دنشه یې توکو له څنگه توب او ماهیت څخه نا آشنا بلاوېره جوړه کړي او یوازې له هغې دځان ساتنې او لېرې گرځېدنې نصیحت وکړي. چې دغه د اخلاقي ممنوعیت ټینگار پخپله منفي لوري ته یو راز پټ او ټینونونکی دلیل او انگیزه گرځېدای شي. چې دهمدې ممنوعیت په ذهني ټیننېدا اوپوښتنه کې دیوه پټ او مرموز کیفیت د پېژندنې او پوهېدنې غوښتنه راتوکیري او هغې خوا ته په نامستقیمه توگه لېوالتیا او دکرنو هڅه ایجادوي. مخاطب خپلې هیلې او امیدونه هلته لټوي، اوس نو دځوان روږدیدا د دې ترکیب د یوه اهم توکي په توگه ځای نېولی او دهیلو او غوښتنو د زنگېدا(ټال) یوه برخه جوړه شوي او دمخاطب په ذهن کې په هغه ترکیب کې دیوه واحد کلینتوب په توگه تعریفیږي. او کابو هغه ټول عوامل چې د مخاطب له شخصیت وپستلو(تشلو) لپاره کارول شوي په غوڅه توگه هغه ته د ورنږدې کېدو او لېوالتیا لامل کیږي.

دمانا او جوړښت دیالکتیکي تړون:
بی له شکه هر انځوریز ترکیب یوې ځانگړې موخي ،ټاکلي لوري او مقصد ته پاملرنه کوي چې ټول عوامل او عناصر یې پداسې ډول یو بل سره څنگ ترڅنگ راځي چې دهغه دحرکت بهیر د وروستنی او ظاهري موخي لوری آسان او هوار کړي. یا نی مخاطب هغې ځانگړی مانا ته چې دهنرمند د پام وړ غوښتنه او موخه ده ورنږدې کړي .دغه مانا بنایي د یوه جامع او کلي پیغام بېلگه او یوه څنډه وي . او یا پخپله دیوه خپلواک او واحد پیغام لیریدوونکی وي، چې په هر صورت مانا سره دمخاطب د تړون او اړیکو دنده یې پر غاړه ده. دغه مانا بنایي پېښیزه (تمثیلی) پېلامیز،کتابي یا خپلواکه - مستقیم - او له ادبی صنایعو او انځوریزو ښکلو او څرگندونو سوا وي..

د پانوی شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له الیرلو مخکې په څیر و لولی

سینمایی انځورونه که هر څومره بنسټه هم وي، چې باید همداسې هم وي ، د پوهنيزي ، جوتي او اهمې ميخپانگي درلودونکي دي. که دا منځپانگه په هر شکل او فورم کې وړاندې شي ، د مخاطب لپاره د هر راز تاويل ، شنني او انگېرنې وړ گرځي. يانې مخاطب په انديزه توگه او دپوهې له مخې په هر ډول چې وي تعبير ، بدلون او قضاوت ته مخه کوي. او يا په ذهني بڼه او د شېلو سوچونو له مخې په غير ارادي توگه خپل ځانگړی تاويل خپل ځان لپاره تعريف او تفصيلوي ..چې دمخاطب پر روح او روان ډېر زيات اغېز پرېباسي. چې کله کله دغه تاويلونه د اثر دليکونکي داندې او تفکر په بنسټ کې ريشه نه لري او د اثر او موثر يو تر بل مخامختيا نه رامنځ ته کيږي . دنشه يی توکو په اړوند هڅې او کارکول دموضوع دحساسيت او د ځوان نسل لپاره دهغه د رښتيايو او کاذبو ، بنسټه او پټو رښتو او جذابيتونو په اړه هر اړخيزې پخې علمي څېړنې ارزونې او ژورې پلټنې او سپړنې ته اړتيا ليدل کيږي، څو هر انځور د ليدونکي لپاره ديوې اطلاعاتي توتی په بڼه د اټکل شوي او دقيق پيغام درلودونکي وي. ولې چې ځوان ، نوښتگر او رغوونکي ذهني تاويلونه او تفسيرونه او بېلابېل ترکيونه کله کله کولای شي پر اوريدونکي منفي او يا برعکس اغېزه وکړي ، کوم چې کېدای شي هېڅ کله د اثر دليکوال او يا د فلم جوړونکي مقصد نه وي. ساری په توگه يوه واره قاچاقگر لپاره چې د لويو شنو غديو د لړۍ يو آدرس او کارى وسيله ده ، په ډېرو بڼو پرمختللو امکاناتو سمبال ديوې بنسټه بنسټه ، پېسو ، بهرنيو سفرونو او داسې ټولو نعمتونو سوچ او نقشه کول، او يا دخو کسانو د غديو تړون او ځای په ځای کول چې په ملياردونو پېسي دتورې لړۍ په لړ کې لاس په لاس کړي او وروستۍ ټکۍ داچې کنجوسي ، حرص او نورې اخلاقي کمزورتياوې او بدې ځانگړنې ددې کسانو د ورکيدو او نابوديدو لامل گرځي. دغه راز به دغه توگه د يوه هيله من او په خيالی ارمانونو کې ډوډ خوان وگړي په زړه او روح او روان کې چې ديوه ډېر عادي او قانوني کار له درلودلو محروم دي څه سوچونه او انگېرنې راپورته کړي.؟ ان تر هغه که پدې لاره کې اسير او يا ووژل شي.؟ آيا ددوی هميشنيو اړتياو د هوکړې تله د کار د پايلې تر تلي درنه نه ده ؟ او ولې سينمايي ، تلویزيوني او سرپالي له شمېر وتلو برنامو له خپراوي سره سره نشه يي توکي ورځ تربله لا هم ډېر دخوانانو له خوا په ټولنه کې وپشل او کارول کيږي؟

په انځورونو کې د بېلابېلو جوړښتونو او اوډنو اړيکي هر بنسټيز ، اطلاعاتي او احساسې پيغام له بېلابېلو کوچنيو او وړو توکو جوړ شوي چې د يوه او بل تر څنګ ، يوه گډ اوډون او واحد جوړښت کې يو واحد پيغام رامنځ ته کوي. او ددې انځوريز پيغام پرتم او برياليتوب د انځورونو له ظاهري بڼې نېولې تر بېلابېلو توکو او برخو پورې د ټولو اجزاو په اوډون او گډو اړيکو کې بنسټ شوي اوپروت دي. د هر جوړښت او ترکيب ځای پرځای کول يا رامنځ ته کول او د انځورونو او دهغوی د اوډون او ترکيب ترمنځ منطقي تړون او اړيکي يو له هغو ارونو او توکو څخه شميرل کيږي چې پر مخاطب دخواک دښه والي په اغيز شېندلو کې اغيزمن دي . او هر څومره چې دغه اړيکي پياوړې شي او د انځور په اړوند په فني برخه کې او دموضوع او دهغې د پايلو په اړوند دمنځپانگې په لحاظ په پوهې ولاړ او پرچمتوالي تکيه ولري مانايې په بڼه ، دقيقه او پخه توگه پېژندل شويو اصولو سره سمه لېږدول کيږي. او که چيرې دغه د اړيکو شبکه سسته او شېدلې وي د ماناگانو او مفاهيمو ليرد څنګه چې د اثر د پنځونکي او جوړوونکي غوښتنه ده نه تر سره کيږي . پرپوت او اغيز يی متضاده لاره نيسي . گډوډۍ ويجاړتيا او له مانا تشېدو سره مخامخېږي. د شخصي تعبيرونو او تاويلونو لارويان چې د اثر په ننني منطق او استدلالونو کې يې مراندې کمزورې او ولې نلري ډېريري او د اثر او مخاطب تر منځ واټن لا ژوريري . يانې اړيکي کمزوره کيږي ان د ورکېدو تر بريده پرمخ ځي . هر هنري اثر تر هر څه د مخه هڅه کوي او پدې لټه کې وي چې دخپل تصور او خيال او انداز په قياس پر خپل مخاطب گټور او مثبت اغيز پرېباسي . او دغه اند په خپله د برياليتوب او پاتې راتلو دارزوني لپاره يو مېچانې حسابېدای شي. دکلاسيک تعبير له مخې دمخاطب تر اغېز لاندې راتلل په کلي طور په دوو برخو کې د کتو وړ دی : څومره توب ۲- څنګه توب.

په علم او تجربه باندې ولاړه اغېزمنتيا د مخاطب په شخصي پوهې او نويو اطلاعاتو په وړاندې دده د مخامختياو پر څرنگوالي او لارو چارو پورې تړاو لري. دغه اغيزمن کېدای يا اثر من کېدای دهستی په اډانه کې جاري علمي قوانينو ، منطق او دليل راوړو سره تړاو لري او ساينسي تجربو باندې ډډه لگوي. او د راوړاندې شوي او مطرح شوي موضوع دمراندو او وليو پېژندنه دموضوعگانو ترمنځ دمنطقي اړيکو ټينګول او د پديدو او مسلو علت او معلول او دلايلو ته پاملرنه ځانگړی اهميت لري. چې روږدو (معتاد) مخاطبينو حتا قاچاق کونکو ډلگيو په اړه، د پېژندگلوی کچه ، د اثر د پنځونکي له علمي او عملي ځواکمنۍ سره تړلی او هغوی سره په چارچلن کې ډېر رښکون او جذابيت لري . ساري په توگه د نشه يي توکو يو پلورونکی د پاروونکو سينمايي شيبو او څپو دنداري

د پاڼو شمېره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رايلولو مخکې په ځير و لولئ

په ترڅ کې ویني چې یو شمیر دده په څېر خلک یا نی دده همکاران دمرگ په لومه کې ښکېلیري او یا ننداريزو سینمائي او فلمي څپو کې پر هغو پېښو، شېبو، کړاونو او فجایعو ټینگار او ځیرکېدل چې معنادانو او اعتیاد سره لاس او گړبوال وگړو ته پېښېږي، په علمی او تجربی برخه کې له هیڅ ډول اند او نظریې او کوم تانده او تازه لیدلوري سره مخامخ شوی نده. دی پېښې او حادثې دومره ذهني او له واقعیته لېری کني چې دده پرتعلقی بهیر کومه روغه او ور اغیزه نه غورځوي، هغه داچې پدې ځواکمنه میډیا-سینما او رسنۍ- کې ټول ورکړل شوي اطلاعات له یوه ساده تبلیغاتي بریده لوره او اوچته اغیزه نلري.

شهودی اغیز - چې په هستی او دهستی په هنداره کې (انځور) دمخاطب له کشف او شهود سره تړاو لري. دغه مخاطب له استدلال او منطق سره روغه جوړه نلري او دښکلی او بېساري شېبې په لټه کې دی، چې دی ځانته وروکارې او دده په کړنو اود اندیز په الوت هم پدل او برم پرېباسی. نو دلته، پداسې شرایطو کې دمخاطب کشف او شهود له ځانگړو قوانینو چې له هستی نه لوري او دبهرنی او مادی نړۍ له موضوعه قوانینو او پولو بریدونو اوچته اړیکې دي راټوکیري او اغیز یې هم زیات د پېژندو او تعریف وړ نده او دچا خبره یوازې په انساني حسی لښتو پدل شیندي او احساسیږي. کوم انځور چې خپل مخاطب سره د اړیکو د ټینگولو او پر هغه د اغیز پرېباسلو توان ولري. اړینه ده چې له زړه راوړی او په زړه کې مېنه جوړوي. خو ددې ډول اغیز لمنه دیره وپره ده او دهمدی پراخوالي او غځېدا پخاطر چې ښایي د مخاطبینو له شمېر سره برابره وي له خطرو ډکه وپره او غځېدلی بېدیا ده چې هغې ته نږدېکېدا د انځور پر اوزارو، وینا او ژبه، بشپړ ژور څار، پوهېدا اوڅک اشرف ته اړتیا لري. د مخاطب اغیزمن کېدل تر ځانگړو او خاصو شرایطو لاندې چې لږ تر لږه څو ټکي پکې مراعات شوي وي ممکن او ترسره کېدای شي.:

په مخاطب کې داغیزې د منلو یا اغیزمن کېدا تومنه او زمینه چمتو وي. یانې دده بهرنی، ننني او محیطي شرایط پداسې ډول راغونډ شوي وي چې انځور سره حسی اړیکه او تړاو رامنځ ته کړي. او پدې اړیکه او تړون کې بې لدې چې دی پرې پوه شي دپیغام دلېږدولو لړۍ پیغام ته وده ورکړی. د ساري په توگه مخاطب باید پرېکړه وکړي او په ښکاره ژبه همدا وغواړي او ځان دی له دې ډول څپو سره همغږی کړي. یانې خپل ځان دې ډول اغیزو ته وسپاري.

پدې لړۍ کې دې له مخاطبینو او د مخاطبینو ډلې ساپوهني ته په پاملرنې سره له لېږدیز(بصري) اغیز پرېباسونکو عواملو څخه کره او مناسبه پېژندنه تر لاسه شي تر څو پیغامونه څه په منفرده توگه او یا یو له بله په گډ ترکیب کې د مخاطبینو د ملموسو او محسوسو اړتیاو پر اساس جوړ او طراحی شي. شاوخوا شرایط، د زدکړی کچه، فکری او عقیدوي لېوالتیا، او د مخاطب اړتیاوې او تجربې د رسیدلي پیغام د درک کولو او تعریف په څرنګوالي کې اغیز لرلی شي. ساري په توگه داعیتاد په اړه دیوه ځوان او زاړه انسان نظر یو تر بله توپیر لري او یا دیوه پوه او نالوستی او علمی پوهې سره آشنا او نا آشنا ځلمیانو د دریځ او قضاوت ټوله هم برابره نده. یانې اعتیاد او قاچاق څخه علمی زدکړه او ددغی زدکړې او رڼا له مخې دریځ او وپره دهغه ځوان له وپرې او دریځ سره یوشانې نده چې دغه وپره او دریځ دتبلیغاتو له لارې ورته پیدا شوي وي. کوم مخاطب چې خپلو اړتیاو او د غوښتنو هواري او پوهیدو ته ځواب ونه مومي یا خپله اړیکه ورسره پرېکوي او یایې تر اغیزې لاندې نه راځي. ساری په توگه هغه مخاطب چې په اثر کې تل له گواښونو، وپرې، رټی، سپکاوې او سره مخامخ دی، موضوع سره د اړیکو ټینگولو لپاره لېوالتیا نه ښيي. او شهودي اغیزو څخه خپل ځان څنګ ته ساتي او هېڅکله په خپل بېده او له ځانه ناخبره ضمیر کې دپېښو د لاملونو او علتونو په لټون پسې نه ګرځي. ساري په توگه د فلم په یوه صحنه کې دیو ځوان دمستی لنډمهاله خوشالتیا چې ددې نشه یې توکي له کارولو ستړیاو، خپګان او مراوېتوب سره مخامخ و ښایي دیو څومخاطبینو پام ځان ته راوړوی او دی لنډمهاله خوشالتیا او دغې معاملي ترسره کولو لپاره تشویق شي. خو ددې وپرې او اړیکې په هکله هغه ماناویزه تشه نه شي ډکولی کوم چې هر اړخیزه درنه او پخه بینایي غواړي. او دغه بینایي او د رڼا څرک د هر وخت او دهرې ټولني او هر ماحول او د ځانگړو شرایطو په نسبت فرق کوي. خو اړه او کوتلی خبره د معاصرې نړۍ له ارزښونو نه د را ټوکېدلي تشې موجودیت او همدا ډول د روغ او منلي او مناسب ساري (بدیل) مېنډل دي چې دې موخي ته رسېدو لپاره د رغنده باور دمراندو ټینګول او د اړینو شرایطو برابرول او په ټولو اړخونو کې د ژوندود د ارونو نوي کول او آزادي د انسان د چوپړ او مقصد لوری ګرځول دي. دغه لاره اوږده او خنډیزه خو د پیاوړی مبارزې په مټ ترسره کېدونکې ده.

د پاڼو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولی